

ንብረቱ ትንሽ ከሆነ ንብረቱ የጋራ ሆኖ መቆጠሩ ፍትሐዊ ይሆናል። የንብረቱ የተወሰነ ክፍል ከጋብቻ በፊት ተገኝቶ እንኳን ቢሆን አነስተኛ የሆነው ድርሻ ከግል ሃብት ከንብረቱ ላይ በመቀላቀሉ ብቻ ንብረቱ የግል እንዲሆን ማድረግ ፍትሐዊ አይሆንም።

ከዚህ ተነስተን ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ በእርግጥ ቤቱ የተጀመረው ከጋብቻ በፊት ቢሆንም ቤቱ ተሠርቶ የተጠናቀቀው ከጋብቻ በኋላ እና ለቤቱ መስሪያ የተወሰደው ብድርም ከጋብቻ በኋላ መክፈሉን መዝገቡ ያስረዳል። የስር ፍርድ ቤት ይህን ካረጋገጠ በኋላ ከጋብቻ በፊት የተሠራው ሥራ ምን ያህል እንደሆነ ሳያጣራ እንዲሁም ከጋብቻ በኋላ የተሰራውንም ቢሆንም በገበያ ዋጋ ሳይሆን የመሃንዲስ ግምት ብቻ በማስቀረብ የዚህን ግምት ግማሽ ብቻ አመልካች ለተጠሪ ክፍለው እንዲያስቀሩ መወሰኑ አግባብ ሆኖ አላገኘውም። ቤቱ ተጀምሮ ከማለቁ በፊት ጋብቻው እንደተፈጸመና የተጠናቀቀውም ከጋብቻ በኋላ መሆኑን፣ ለቤቱ መስሪያ የተወሰደው ብድርም ቢሆን ከጋብቻ በኋላ መክፈሉ አብዛኛው ወጪ ከጋራ ሃብት የወጣ መሆኑን ያመለክታል። በእርግጥ በንብረቱ ላይ የተቀላቀለውን የግል ሃብት በተቀላቀለው መጠን የግሉ የሆነው ተጋቢ ሊወስድ ይገባል። ይህም በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ ቁጥር 86/1/ ስር ከተመለከተው ድንጋጌ ጋር የሚስማማ ነው። በመሆኑም ቤቱ የተጀመረው ከጋብቻ በፊት በመሆኑ ብቻ ቤቱ የተጠሪ የግል ሃብት ነው በማለት የስር ፍርድ ቤት የደረሰበት መደምደሚያ ስህተት ሆኖ አግኝተነዋል።

ው ሣ ኔ

1. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 913 በግንቦት 29 ቀን 1996 ዓ.ም ክርክር የተነሳበትን ቤት በተመለከተ የሰጠው የውሣኔ ክፍል ብቻ ተሸሯል።
2. የክርክር ምክንያት የሆነው ቤት የግራ ቀኝ የጋራ ሃብት ነው።
3. ከጋብቻ በፊት የተሠራው ሥራ ተገምቶ ግምቱ ለተጠሪ ይከፈል። ቤቱን ከተቻለ ግራ ቀኝ በዓይነት ይካፈሉ፣ ካልተቻለ አንዱ ለአንዱ የቤቱን የገበያ ዋጋ ግምት ክፍሉ ያስቀር፣ በዚህ የማይስማሙ ከሆነ ቤቱ ተገምቶ በሃራጅ ተሸጦ የሽያጩን ገንዘብ እኩል ይካፈሉ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰበር መ/ቁ. 26953
ጎዳር 13 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች:- መንበረፀሐይ ታደሰ
መስፍን ዕቁቡናስ
አብዱራሂም አህመድ
ሒሩት መለሠ
ተሻገር ገ/ሥላሴ

አመልካች:- አቶ ብዙነህ ጨርቆሴ - ቀረቡ።

መልስ ሰጪ:- ወ/ሮ መዓዛ እንግዳዬ ቀረቡ።

መዝገቡን መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ጠቅላይ ፍ/ቤት በይግባኝ የቀረበለትን ጉዳይ ተመልክቶ በሰጠው ውሣኔ ላይ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባል በማለት በአመልካች ጠያቂነት የቀረበ የሰበር ጉዳይ ነው።

በወረዳው ፍ/ቤት የአሁን መልስ ሰጭ ከሚሆን ነበሩ። ያቀረቡትም አቤቱታ ከመልስ ሰጪ ጋር የነበራቸው ጋብቻ በፍቺ የፈረሰ መሆኑን መነሻ በማድረግ የንብረት ክፍፍል ይደረግልኝ የሚል ነው።

አመልካችም በተከላከሉት ቀርቦ ያካፍላኝ ስትል ከጠየቀችው ንብረት መካከል በእጁ የሚገኘው ቤት በወንድሜ ገንዘብ የተገዛ በመሆኑ የእኔና የእርሷም አይደለም። እንዲያውም በእርሷ እጅ የጋራ ንብረት የሆነ ቤት የሚገኝ ስለሆነ ልታካፍላኝ ይገባል በማለት ተከራክሯል።

የአሁን መልስ ሰጭም ይህ በእኔ እጅ ይገኛል በተባለው ቤት ላይ የአሁን አመልካች እንዳቸም መብት የለውም። በግል ልጄ የደም ዋጋ የተሠራ ነው የሚል ክርክር አቅርባለች።

የወረዳው ፍ/ቤትም ይህንን የግራ ቀኙን ክርክር ተመልክቶ ሁለት ቤት በሁለቱም እጅ እንደሚገኝ እና አንደኛው ቤት በዋጋ ከሌላው ቤት የማይበልጥ ስለመሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ በእጃቸው ያለው ቤት ድርሻቸው ሊሆን ይገባል ሲል ወስኗል።

የከፍተኛው ፍ/ቤትም በይግባኝ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ይህንን ውሣኔ በማጽናት አሰናብቷቸዋል። ለዚህ ውሣኔ የአሁን መልስ ሰጭ ቅር ተሰኝታ የይግባኝ አቤታዋን ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርባለች።

ጉዳዩን በሁለተኛ ደረጃ ይግባኝ የሰማው ይኸው ጠቅላይ ፍ/ቤት ሁለቱንም ወገኖች ካከራከረ በኋላ ምንም እንኳ የአሁን አመልካች በእኔ እጅ የሚገኘው ቤት በወንድሜ ገንዘብ የተሰራ እንጂ የጋራ ሀብት አይደለም በማለት የተከራከረ ቢሆንም፣ ይህ ስለመሆኑ ማስረጃ አላቀረበም። ስለሆነም የቤቱን ምክንያት ድርሻውን ብር 1000.00 እንዲከፍላት፣ በአሁን መልስ ሰጭ ልጅ ሞት ምክንያት በተገኘ የደም ዋጋ ገንዘብ የተሠራ ነው የተባለው ቤት የጋራ ሀብት ነው የሚል ከሆነ ዳኝነት ሲጠይቅ የሚታይ እንጂ ለማካካሻ ምክንያት ሊሆን አይችልም በማለት ወስኗል።

የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ነው። በዚህ ሰበር ደረጃ ግራ ቀኙ ያቀረቡት ክርክርም በይዘቱ በሥር ፍ/ቤት ከቀረበው የተለየ አይደለም። እኛም ጉዳዩን መርምረናል።

በአመልካች እጅ ያለው ቤት በትዳር እያሉ የተሠራ ስለመሆኑ ክርክር ያስነሳ ጉዳይ አይደለም። አመልካች በመከራከሪያ ነጥብነት ያቀረበው በእጁ ያለው ቤት በወንድሙ ገንዘብ የተገዛ ስለሆነ የእኔም የእርሷም አይደለም በማለት ነው። ይሁን እንጂ ንብረቱ በእጁ የሚገኝና የሚገለገሉበት መሆኑ ክርክር አላስነሳም። ይህም ከሆነ በትዳር እያሉ የተገኘ ማናቸውም ሀብት የጋራ እንደሚሆን ሕጉ ግምት ወስኗል። ይህንን ግምት የማፍረስ ግዴታ

የተከራካሪው ወገን ነው። ተከራካሪው ወይም የአሁን አመልካች በወንድሜ ገንዘብ የተገዛ ነው ሲል በአባባል ደረጃ ያቀረበው ክርክር እንጂ በማስረጃ አስደግፎ አላስረዳም። ማስረጃ አለው አንኳ ቢባል ይኸው ንብረት ከወንድሙ በስጦታ ለግሉ ተብሎ የተሰጠ መሆኑን ሊያመለክት ይገባል። ስለሆነም በዚህ ረገድ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ዳኝነት በአግባቡ ሆኖ ተገኝቷል።

አለ የተባለውን ቤት በሚመለከት መልስ ሰጭ በግል ልጄ ሞት ምክንያት በተሰጠ የደም ካሣ ዋጋ የተሰራ ስለሆነ የግል ሀብቱ ሆኖ ይቀጥላል አለች እንጂ አባባሉን የሚደግፍ የሕግ ክርክር አላቀረበችም። ይልቁንም የካሣ ክፍያው ምክንያት ምንም ይሁን ምን የካሣ ክፍያ አግኝታለች። በዚህም የካሣ ክፍያ ቤቱ የተሰራ ለመሆኑ አልካደችም። የካሣ ክፍያ ደግሞ ገቢ ነው። በትዳር እያሉ የተገኘ ገቢ እስከሆነ ድረስ ከላይ በተሰጠው የሕግ ምክንያት የጋራ ነው። የግሏ ለመሆኑ በተለየም መንገድ ቢሆንም የማያስረዳ የፍሬ ነገርና የሕግ ክርክር አላቀረበችም። ስለሆነም ይህም በመልስ ሰጭ እጅ የሚገኘው ቤት የጋራ ሀብት ሆኖ ተገኝቷል።

ንብረቱ የጋራ ነው የሚል ክርክር አመልካች ክስ አቅርቦ እራሱን በቻለ አኳኋን ዳኝነት ከመጠየቅ በቀር በማካካሻነት ሊከራከርበት አይችልም በማለት ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤትም ቢሆን ይህ ቤት የመልስ ሰጭ የግል ሀብቷ ነው ከሚል መደምደሚያ ላይ አልደረሰም። ይሁን እንጂ ጉዳዩ የፍቺ ተከታይ የሆነ የንብረት ክፍፍል ነው። ምንም እንኳ መነሻ የሆነውን የንብረት ጥያቄ የአሁን አመልካች ታቅርብ እንጂ አመልካችም በእርሱ በኩል የሚቀርብ የንብረት ክፍያ ጥያቄ ካለ በመልስ ሰጭ እጅ የሚገኘውን ንብረት በመዘርዘር ድርሻ ክፍያውን ለመጠየቅ የሚከለክለው የክርክር አቀራረብ ሥርዓት የለም። የንብረት ማግራት እና የንብረት ክፍፍል ጥያቄው የፍቺ ውሣኔን ተከትሎ የሚመጣ እንደመሆኑ ሌላኛው ወገን በተከሃሽ ከሳሽነት ተሰይሞ ተገቢውን ዳኝነት ከፍሎ ሊጠይቅ ይገባዋል የሚያሰኝም አይደለም። ስለሆነም የጠቅላይ ፍ/ቤቱ የአመልካችን ክርክር አስመልክቶ ዳኝነት ሲጠየቅ የሚታይ እንጂ በቀረበው ጉዳይ የሚስተናገድ አይደለም ሲል በክርክሩ ዳኝነት ሳይሰጥበት ማለፉ በክርክር